

Kunnskapsdepartementet
postmottak@kd.dep.no

Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo

Telefon 21 02 34 00
Besøksadresse Tullins gate 2

Kontingentskonto 8101 51 77837
Bankkonto annet 8101 28 96883

post@forskerforbundet.no
www.forskerforbundet.no

Foretaksnr 971 422 505

Deres ref:

Vår ref: 206380/1

Vår dato: 19.05.2020

Forskerforbundets høringssvar på NOU 2020:3 *Ny lov om universiteter og høyskoler*

Forskerforbundet takker for anledningen til å la seg høre i forbindelse med utredningen om ny UH-lov og oversender med dette våre innspill.

Overordnet mener Forskerforbundet dette er en solid utredning med gode redegjørelser, fornuftige avveininger, relativt få materielle endringer og gode språklige revisjoner. Forskerforbundet er glad for at vi nå har fått en samlet gjennomgang og samling av rettskildesituasjonen for universitets- og høyskoleloven. Dette vil bli et godt hjelpemiddel og gjøre lovverket mer oversiktlig og lettere å forholde seg til.

Forskerforbundet er tilfreds med at lovforslaget viderefører hovedtrekkene i dagens lov, og bygger på de samme prinsippene om akademisk frihet, gratisprinsippet og institusjonenes autonomi som gjeldende lov.

Forskerforbundet er samtidig kritisk til utvalgets konklusjon om at det ikke er mulig å identifisere mulige regelendringer som kan avhjelpe situasjonen med den høye andelen midlertidige ansettelser. Forskerforbundet viser her til sine innspill med blant annet konkrete forslag til regelendringer i statsansatteloven med forskrift. Tatt i betraktning at endring av praksis har vært forsøkt i en årrekke uten tydelig resultat, kan det stilles spørsmål ved om utvalget her har oppfylt sitt mandat.

Forskerforbundet mener videre at det er en svakhet ved utredningen at utvalget ikke har fått tid til å gå gjennom noen av de mest sentrale forskriftene til loven slik mandatet skulle tilsi. Vi støtter derfor utvalget i at det må foretas en samlet gjennomgang av forskriftsregelverket i etterkant av lovarbeidet.

Oppsummering av forbundets viktigste punkter i høringsinnspillet:

- Forskerforbundet gir tilslutning til innstramningen i bruken av postdoktorstillingen, men ber samtidig om en grundig gjennomgang av ansettelsesforskriften for stipendiater, postdoktorer og vitenskapelig assistenter, hvor særlig ansettelsesvilkårene for postdoktorer er uklare.

- Adgangen til midlertidig ansettelse som vikar for vitenskapelig ansatt som er valgt eller åremålsansatt som leder må begrenses til én periode.
- Adgangen til åremål for stillinger hvor *skapende eller utøvende kunstnerisk kompetanse inngår som et vesentlig element i kompetansekravet* må begrenses.
- Forskerforbundet er positive til at akademisk frihet styrkes i loven.
- Forskerforbundet mener det er nødvendig å sikre medvirkning for ansatte gjennom å lovfeste kollegiale organ og opprettholde muligheten for at valgt rektor er leder for universitetsstyret.
- Ikke lovfeste nye oppgaver uten tilførsel av nye ressurser. Alternativt må Kunnskapsdepartementet og Stortinget kutte i andre oppgaver. Forskerforbundets støtte til to-sensorordningen må ses i lys av dette.

I. Kommentarer til innledende gjennomgang og forslag

Ny lov og kommende utviklingstrekk (*utredningens kap. 6*)

Forskerforbundet merker seg utredningens kap. 6.3 («Ti utviklingstrekk som vil prege universitets- og høyskolesektoren»), som skisserer ni utviklingstrekk som vil fordre nye oppgaver og mer ressursbruk, og ett som varsler strammere offentlige finanser. Utvalget trekker ikke selv den åpenbare konklusjonen at dette i seg selv ikke er mulig om man ikke aktivt nedprioriterer eller fjerner andre av dagens oppgaver. Det er politikernes oppgave å prioritere bruken av offentlige midler og sørge for bevilgninger til de oppgaver man faktisk vil ha løst. Forskerforbundet vil understreke at dersom bevilgningene reduseres, kan man ikke samtidig lovfeste eller på annet vis forvente at institusjonene skal utføre nye oppgaver som i sum krever mer ressurser uten at det går på bekostning av kvaliteten på forskning og høyere utdanning.

Myndighetenes styring av universiteter og høyskoler (*utredningens kap. 8*)

Forskerforbundet støtter utvalget i at styringen av sektoren i sum kan reduseres noe og at styringsinstrukser bør skriftliggjøres og være tilgjengelig for hele styret. Vi er i den sammenheng fornøyde med at man nå ikke går videre med å overføre universitetenes eiendommer til Statsbygg. At universitetene selv forvalter sine bygg, bidrar til større autonomi.

Forslag til endringer i andre lover og forskrifter (*utredningens kap. 32, 35, 36, 37*)

Forslaget om å tydeliggjøre i mastergradsforskriften at opprettelsen av integrert femårig mastergrad må særskilt begrunnes, støttes. Forskerforbundet er også enig i tillegget som er kommet etter pkt. 27 i skikkethetsforskriften (*utredningens kap. 37.3.4*): «I tillegg skal det foretas skikkethetsvurderinger i etter- og videreutdanninger som bygger på utdanningene som er nevnt over». Det er for eksempel viktig at man foretar ny sikkerhetsvurdering når kandidater går fra en lærerprofesjon til en annen, eksempelvis barnehagelærerutdanning til grunnskolelærerutdanning 1-7). Forskerforbundet har ingen kommentarer til foreslåtte endringer i annet lovverk.

Strukturen i regelverket – forskrifter til revisjon (*utredningens kap. 9*)

Forskerforbundet har forståelse for, men er samtidig skuffet over at ikke utvalget har gått inn i, diskutert og kommet med endringsforslag til noen av de sentrale forskriftene til UH-loven. Vi vil be innstendig om at departementet følger opp oppfordringen om å nedsette en arbeidsgruppe for å gjennomgå forskriftene til UH-

loven. Forskerforbundet stiller seg til disposisjon for et slikt arbeid. Særlig mener vi ansettelsesforskriften for stipendiater og postdoktorer er moden for revisjon, også materielt.

Spørsmålet om misbruk av postdoktorstillingen og forslaget fra utvalget om kun å tillate én åremålsperiode som postdoktor, hører sammen med en bredere diskusjon om postdoktorordningen. Vi er kjent med KDs arbeid med å framskaffe et bedre kunnskapsgrunnlag om postdoktorenes arbeids- og rammevilkår og vil derfor anbefale at et arbeid med denne forskriften starter når dette foreligger.

II. Endringsforslag i loven

Der intet nevnes eksplisitt, har Forskerforbundet ingen kommentarer til loven eller endringsforslag fra utvalget. Vi vil i det følgende legge til grunn og følge nummereringen i forslag til ny UH-lov slik den framstilles i utredningens kapittel 1.

Kapittel 1 Formål og virkeområde (*utredningens kap. 11*)

Forskerforbundet støtter forslaget til ny formålsparagraf slik den er formulert av utvalget, herunder de nye punktene, med ett unntak: forbundet mener det er å gå unødvendig langt i et forsøk på å unngå gjentakelser å fjerne begrepene forskning og utdanning fra formålsparagrafen, der de hører naturlig hjemme i § 1-1. a) og b). Spesielt i ledd b) hvor institusjonene skal «bidra til et høyt kompetansenivå i samfunnet, gjennom dialog, dannelse og personlig utvikling for den enkelte», er mangelen av formell *utdanning* påfallende.

Kapittel 2-1 Institusjonenes oppgaver (*utredningens kap. 12*)

Forskerforbundet støtter det samlede forslaget til ny bestemmelse om institusjonenes oppgaver slik den er formulert av utvalget, med følgende unntak:

§ 2-1 a) og b) inneholder formuleringen «høyt internasjonalt nivå», en overlevning fra dagens formålsparagraf, som utvalget selv synes er komplisert. Utvalget «oppfatter uttrykket mer som en ambisjon om at alle, og særlig de som ikke er på dette nivået, skal strekke seg», og konkluderer med å beholde formuleringen fordi den «gir et riktig signal om nivået og kvaliteten vi ønsker på norsk forskning og høyere utdanning». Passusen «høyt internasjonalt nivå» (uten komma) indikerer at noe har et nivå som er tilpasset internasjonale standarder og i tillegg befinner seg blant de fremste i en slik internasjonal sammenligning. Det er et meget ambisiøst og lite realistisk mål for all norsk forskning og høyere utdanning. Forskerforbundet synes det er uheldig å lovfeste oppgaver mange institusjoner ikke har forutsetninger for å kunne oppfylle. § 2-4 (i utvalgets forslag) vektlegger institusjonenes ansvar når det kommer til kvalitet («høyt faglig nivå» og i overensstemmelse med anerkjente vitenskapelige ... prinsipper). Det er derfor ikke nødvendig å kvalifisere utdanning og FoU i § 2-1, hvor det dessuten bare er i disse to av i alt sju oppramsede oppgaver at et slikt nivåkrav foreslås lovfestet. Etter vårt skjønn er dagens ordlyd i § 1-3 a) og b) tilstrekkelig:

- a. tilby høyere utdanning som er basert på det fremste innen forskning, faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap,
- b. utføre forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid,

§ 2-1 c) Utvalget foreslår her å supplere begrepet etter- og videreutdanning med livslang læring, da «Livslang læring formidler bedre enn etter- og videreutdanning hva dette faktisk handler om – å lære hele livet». Den logiske konsekvensen av dette

er ikke å supplere, men å erstatte begrepet. Lovteksten trenger ikke to begreper for det samme og kan lyde:

c) bidra til livslang læring

Vi merker oss ellers at utvalget understreker at det er «viktig at sektoren selv får styre hvordan de skal ivareta tilbud om livslang læring», og videre at et underutviklet tilbud i dag i hovedsak handler om «rammebetingelser og prioriteringer for virksomheten, på både tilbuds- og etterspørselssiden». Dette støtter Forskerforbundet.

Kapittel 2 videre (utredningens kap. 13-16, 18)

Forskerforbundet støtter videreføringene og forslagene til endringer i det resterende av kapittel 2, herunder det som skrives om norsk fagspråk. Vi vil særlig trekke fram som positivt tillegget om at institusjonene også har ansvar for å verne om de ansatte som utøver den akademiske friheten. Den akademiske friheten er under press og vi har tro på at dersom institusjonene får et aktivt ansvar for å verne om den og sine ansatte i utøvelsen av den, så vil det samtidig bidra til å øke forståelsen for hva akademisk frihet er, hvorfor den er nødvendig og klarlegge utfordringer og grenseoppganger.

Det er ikke foreslått noen andre materielle endringer av loven i forbindelse med diskusjonen om åpen forskning, men Forskerforbundet merker seg at utvalgsflertallet mener kravene til Plan S er «fullt forenlige med akademisk frihet og den enkelte forskers rett til å velge publiseringskanal». Dette altså i kontrast til lisensutredningen utført av førsteamanuensis Torger Kielland for UNIT og oppfatningene til medlemmet Søvig og en rekke forskere som er bekymret for konsekvensene av ikke å kunne publisere i de tidsskriftene de ser som formålstjenlige for å nå ut med sin forskning og bygge karriere. Forskerforbundet slutter seg dermed ikke til utvalgsflertallet her, og mener dette er et eksempel på ulike syn på hva akademisk frihet innebærer som forhåpentligvis vil kunne tydeliggjøres og avklares om institusjonene i enda større grad pålegges et ansvar for å verne den enkeltes utøvelse av akademisk frihet.

Forskerforbundet kjenner seg imidlertid ikke igjen i framstillingen på side 130-1, inkludert boks 15.1 i utredningen, hvor det framstilles som om UH-institusjonene er blitt mindre avhengig av ekstern finansiering. Dette er på ingen måte i tråd med virkeligheten våre medlemmer står i. Dette misforholdet mellom bevilgede midler og faktisk handlingsrom for institusjonene og den enkelte ansatte er forsøksvis beskrevet flere steder. Allerede for ti år siden ble det fastslått i rapporten [Handlingsrom for kvalitet](#) at handlingsrommet ble innskrenket av en betydelig økning i øremerking, pålagte oppgaver og meropptak av studenter. Det er problematisk å benytte FoU-statistikken på denne måten, hvor man eksempelvis ikke regner med alle de ressurser institusjonene og de ansatte bruker på å søke eksterne midler. Det vi vet, er at basisbevilgningene til institusjonene ikke er økt i samsvar med den betydelig økte FoU-kompetansen på personalet. FoU-ressurser er derfor et knapphetsgode og reell akademisk frihet illusorisk, dersom man ikke har ekstern forskningsfinansiering. Forskerforbundet har derfor tatt til orde for å lovfeste at de vitenskapelig ansatte skal sikres tid og ressurser til å utføre det lovpålagte forsknings- og utviklingsarbeidet. Med en såpass divergerende oppfatning av det lokale handlingsrommet for vanlige vitenskapelige ansatte som framkommer av framstillingen her, vil Forskerforbundet foreslår at det opprettes et nytt utvalg for å se på UH-institusjonenes handlingsrom i lys av arbeidet med ny styringspolitikk.

Kapittel 3 Organisering og ledelse ved statlige institusjoner (utredningens kap. 27)

Forskerforbundet støtter samlingen og plasseringen i et nytt kapittel, videre støttes utvalgets forslag om at styringsinstrukser skal skje skriftlig og presiseringen, at styremedlemmene skal opptre uavhengig og at bestemmelsene om styrets arbeid skal bli mindre omfattende.

Forskerforbundet støtter utvalget i ønsket om å styrke institusjonell autonomi, men vil minne om at bakgrunnen og formålet med den institusjonelle autonomien er å sikre det vitenskapelige arbeidet faglig uavhengighet og kritisk distanse. Den institusjonelle autonomien fordrer dermed faglig medvirkning gjennom kollegiale organ og et tydelig vern om den akademiske friheten. Dette synes å mangle ved de fleste institusjonene og våre medlemmer melder om et betydelig demokratisk underskudd. Dette forsterkes av strukturreformen som har gitt større og mer komplekse virksomheter med flere campus med til dels store avstander som vanskeliggjør gjennomføring av møter på tvers av organisasjonen og tradisjonelle allmøter. Oppfatningen av manglende medvirkning er dokumentert gjennom en rekke undersøkelser (se vårt [Kunnskapsnotat – Medbestemmelse under press](#)).

Forskerforbundet kjenner seg dermed godt igjen i oppsummeringen fra Ivar Bleiklie på side 59: «... although universities still may enjoy considerable institutional autonomy, the connection between institutional and individual autonomy has been seriously weakened, if not severed». Beslutninger fattet av en institusjonsledelse uten forankring eller legitimitet fra de ansatte, slik som er mulig med et styreflertall bestående av eksterne og studenter, er ikke uttrykk for faglig/institusjonell autonomi, men styrets selvråderett. Derfor er Forskerforbundet opptatt av de ansattes mulighet til å velge sine ledere og for at institusjonene skal ha kollegiale organ med faglig beslutningsmyndighet, som fakultets- og instituttstyrer. Vi mener at utvalgets endringsforslag i liten grad bøter på problemene med manglende medvirkning og faglig autonomi. Derfor foreslår vi følgende endring (i kursiv) i lovforslagets § 3-2:

Styret selv skal fastsette virksomhetens interne organisering. Organiseringen må sikre de ansatte og studentene faglig medvirkning på alle organisasjonsnivå gjennom valgte representanter i organ med beslutningsmyndighet.

Dagens ordlyd innebærer dessuten et delegasjonsforbud når det gjelder opprettelse og nedlegging av avdelinger og grunnenheter. I henhold til §19 bokstav a i hovedavtalen i staten skal imidlertid organisasjonsendringer som dette forhandles. Etablert praksis er at rektor forhandler slike forslag til endringer med de tillitsvalgte. Uavhengig av om partene blir enige eller ikke, legges resultatet fra forhandlingene frem for styret til endelig avgjørelse. Derfor ønsker vi også følgende tillegg i denne paragrafen, alternativt at dette synliggjøres i lovproposisjonen til Stortinget om ny UH-lov:

Forslag til organisasjonsendring skal forhandles med tjenestemannsorganisasjonene i forkant av styremøtet og protokoll fra forhandlingene skal vedlegges saken til styret.

Forskerforbundets primære standpunkt er videre, i tråd med Unescos anbefalinger, at de ansattes representasjon økes på bekostning av eksterne for å sikre flertall i institusjonens styre.

Forskerforbundet er følgelig også sterkt uenige med flertallet som vil innføre ekstern styreleder uansett om institusjonen har valgt eller ansatt rektor. Forskerforbundet støtter mindretallet (Hessen og Søvig) som ønsker å beholde ordningen hvor valgt rektor også kan være styreleder, og dermed den ordlyden som følger av deres forslag (side 18-19). Videre støtter vi mindretallet i vurderingen av muligheten for å avsette en valgt rektor som også er styrets leder.

Når det gjelder vekting av stemmene ved rektorvalg er Forskerforbundet enig med mindretallet i å beholde dagens system for vekting. Dette for å understreke betydningen av den faglige autonomien som ligger nedfelt i det vitenskapelige fellesskapet. Dette er ingen devaluering av de teknisk-administrativt ansatte og deres kompetanse. Ved institusjoner med valgt rektor vil imidlertid denne være øverste leder for de fagansatte, mens en direktør vil være leder for de teknisk-administrativt ansatte.

Når det gjelder spørsmålet om lovlighetskontroll støtter Forskerforbundet mindretallet som ikke ønsker å innføre dette i loven. Vi forutsetter at styrene fatter lovlige vedtak og rådfører seg i situasjoner hvor man er i tvil. Forbundet frykter at en slik lovlighetskontroll blir misbrukt til å obstruere styrevedtak man er uenig i. Vi deler mindretallets oppfatning av at dette vil bidra til å underminere autonomien til universitetene og høyskolene ved at styrets avgjørelser kan overprøves av departementet.

Kapittel 4 og 5 om private institusjoner (*utredningens kap. 33*)

Forskerforbundet har ingen kommentarer til dette.

Kapittel 6 Opptak til høyere utdanning (*utredningens kap. 17*)

Forskerforbundet støtter forslagene om videreføring og endringer i lovbestemmelsene om opptak. Forskerforbundet deler utvalgets bekymring for om studentene er reelt studieforberedte og tilstrekkelig motiverte for studiet de kommer inn på. Vi ser også at systemet med tilleggspoeng har klare slagsider, men støtter hovedkonklusjonen i utredningen. Det framstår som viktig at loven i tilstrekkelig grad åpner for studiespesifikke opptaksprøver, slik at kandidater med særlige ferdigheter og motivasjon, men ikke tilstrekkelig karaktersnitt på førstegangsvitnemål fra videregående skole, kan få opptak.

Kapittel 7 Læringsmiljø og studentrepresentasjon (*utredningens kap. 19-20*)

Forskerforbundet støtter forslagene om videreføring og endringer i lovbestemmelsene i dette kapitlet. Vi ser imidlertid at både studenter og ansatte i for liten grad blir involvert i universell utforming og utforming av nybygg eller ombygging av eksisterende bygningsmasse, og ønsker derfor et tillegg (kursiv) i § 7-8:

Universiteter og høyskoler skal ha et læringsmiljøutvalg.
Læringsmiljøutvalget skal bidra til at bestemmelsene i dette kapittelet blir gjennomført, og sikre *de ansattes* og studentenes medvirkning i alle prosesser som berører læringsmiljøet, *herunder utformingen av institusjonens lokaler*.

Kapittel 8 Undervisning, vurdering, sensur mm. (*utredningens kap. 21*)

Forskerforbundet støtter forslaget om å innføre en ny vurderingsskala med alternativene utmerket/bestått/ikke-bestått i tillegg til dagens to (A-F; bestått/ikke-

bestått). På lik linje med at det er en kvalitativ beskrivelse av bokstavkarakter, bør man utarbeide en kvalitativ beskrivelse for den nye vurderingsskalaen. Vi mener det her også er et viktig hensyn at karakterfastsetting som hovedregel følger ECTS-normen, av hensyn til god transparens på vitnemål ved internasjonal mobilitet under og etter utdanningene. Derfor bør bruken av en slik ny skala begrenses og i hovedsak komme til erstatning for bestått/ikke-bestått.

Forskerforbundet er også enig med utvalget angående nasjonal deleksamen og mener bestemmelsen ikke skal videreføres. Sensurfrist er foreslått endret fra tre uker til 15 virkedager for at ikke helligdager skal medregnes. Av utredningen framgår det at utvalget mener hverdager (eksl. lørdag) og medfører en utvidelse av sensurfristen. I henhold til ferieloven inkluderes lørdager i begrepet «virkedag»; «alle dager som ikke er søndager eller lovbestemte helge- eller høytidsdager». Dermed kan lovforslaget medføre en utilsiktet innskjerpelse av sensurfristen. Forskerforbundet støtter en utvidelse av sensurfristen og ber om at dette tydeliggjøres i lovforslaget. Forbundet vil også peke på at det kan bli et stort arbeidspress på vitenskapelig ansatte når antallet masteroppgaver (f.eks. innen lærerutdanningen) vil nå et enda større volum enn i dag. Det bør vurderes en differensiering slik at frist for masteroppgaver blir 20 dager.

Videre støtter vi, med ett unntak, videreføring og endringer i lovbestemmelsene i dette kapitlet om sensur, inkludert en tilslutning til å avvikle eksperimentet med blind sensur.

Det ene punktet hvor Forskerforbundet er noe kritisk er i forslaget til § 8-7: Her foreslås det å innføre to sensorer, hvorav minst én ekstern. Dette er et godt prinsipp (for ledd a) til c)) som ivaretar studentenes rettssikkerhet i større grad og som bidrar til bedre kvalitet på sensuren og en naturlig utveksling mellom fagmiljøer på forskjellige institusjoner. Dette bør være en hovedregel. Det kan imidlertid være fag og situasjoner hvor det er forbundet med store vansker å finne godt kvalifiserte eksterne sensorer som kjenner pensum og læringsformene tilstrekkelig. Fusjonerte institusjoner har gjort tidligere eksterne sensorer til interne, og i en presset eksamenstid vil det i mange fag være vanskelig å finne godt kvalifiserte og erfarne sensorer. Noen humaniorafag finnes f.eks. bare ved én institusjon. Derfor mener vi at det å lovfeste at én av sensorene skal være ekstern, kan medføre utilsiktede vansker.

Forskerforbundet mener videre at kravet om to sensorer (hvorav én ekstern) virker direkte u hensiktsmessig for ledd d) *vurdering av praksisstudier eller lignende*. Slike vurderinger vil i hovedsak dreie seg om bestått/ikke-bestått (som utvalget mener ikke må kvalifisere til to sensorer ved skriftlige eksamener) og må gjøres av en praksisveileder/praksisstedet og en fagkoordinator/faglærer i samarbeid. Kravet om at vedkommende skal vurderes av en ekstern sensor i tillegg virker ulogisk og upraktisk.

Forskerforbundet mener derfor at ordningen med to sensorer bør utredes videre og mykes opp før den eventuelt vedtas. Et forslag til ny lovtekst her kan være (endring i kursiv):

Det skal være minst to sensorer, hvorav *som hovedregel* minst én ekstern, ved

a) skriftlig eksamen hvor karakterfastsettelsen er gradert fra A til F eller utmerket/bestått/ ikke-bestått

- b) selvstendig arbeid i forbindelse med både lavere og høyere grad uavhengig av vurderingsuttrykket og
- c) bedømmelse av muntlig eller utøvende prestasjon

Overgangen til utstrakt bruk av kun én sensor kom som følge av utdanningsreformen og oppdelingen av fag i mindre og mer spesialiserte emner og dermed langt flere eksamener. Det ble et spørsmål om fornuftig ressursbruk og kostnader. Som utvalget selv er inne på (kap. 38), er det å gjeninnføre to sensorer et forslag med store økonomiske konsekvenser. En forutsetning for Forskerforbundets støtte til dette forslaget er at myndighetene faktisk kompenserer institusjonene fullt ut økonomisk for en to-sensorsordning. Noe annet vil gå ut over arbeidsvilkårene til de ansatte og kvaliteten på utdanningen og FoU-arbeidet.

Kapittel 9 Godkjenning av høyere utdanning (*utredningens kap. 31*)

Forskerforbundet har ingen kommentarer til dette kapitlet og tar ikke stilling til dissensen i utvalget når det gjelder klagenemndas mulighet til å prøve alle sider av vedtaket.

Kapittel 10 Sanksjoner ved uønsket adferd (*utredningens kap. 22, 35*)

Forskerforbundet støtter forslagene om videreføring og endringer i lovbestemmelsene i dette kapitlet. Når det gjelder § 10-9 om heldekkende hodeplagg, støtter forbundet flertallets argumentasjon.

Kapittel 11 Ansettelse (*utredningens kap. 28*)

Forskerforbundet er fornøyd med samlingen av regler om ansettelse i ett nytt lovkapittel. Forskerforbundet tilslutter seg også utvalgets påpekning av behovet for juridisk kompetanse hos de som skal anvende reglene, og behovet for mer juridisk forskning på og undervisning i utdanningsrettslige emner (punkt 28.5.8 s. 290). Vi merker oss også utvalgets tydelige oppfordring til sektoren om å begrense bruken av midlertidige ansettelser. Ekstern finansiering gir ikke grunnlag for midlertidig ansettelse, og det skal ansettes fast der det er et fast og varig behov. Vi viser til utvalgets egne ord: «så lenge arbeidet som utføres er en naturlig del av formålet med virksomhetens drift og det er arbeidsoppgaver som regelmessig utføres som en naturlig del av driften, så skal det ansettes fast».

Forskerforbundet ser det utvalget påpeker; at dette er forhold som i hovedsak reguleres i aml og statsansatteloven, og at problemet med midlertidighet i ordinære stillinger i liten grad løses ved endringer i UH-loven. Utvalgets mandat tilsa imidlertid at utvalget også skulle vurdere tilgrensende lov- og regelverk som for eksempel statsansatteloven med forskrift. Forskerforbundet ba her blant annet utvalget om å gi signaler om hvordan statsansatteloven skal forstås med sikte på redusert bruk av midlertidig ansettelse. For at statsansatteloven skal bidra til redusert bruk av midlertidig ansettelse er det avgjørende at meningsinnholdet i loven ikke praktiseres likt med den tidligere tjenestemannsloven, men i henhold til Stortingsflertallets signal om at det ikke er videre adgang til midlertidig ansettelse i staten enn i arbeidslivet for øvrig.

Forskerforbundet foreslo også endringer i forskriften til statsansatteloven: Forbundet har etterlyst en klargjøring av forskriftsbestemmelsene om annen passende stilling/fortrinnsrett når det gjelder vitenskapelige stillinger, men en slik vurdering er ikke foretatt av utvalget. Forskerforbundet mener at vitenskapelig ansatte skal likebehandles med andre statsansatte, og at unntaket for vitenskapelige stillinger må oppheves slik at det blir den faktiske kompetansen til den ansatte som blir avgjørende i stedet for hvilken stilling vedkommende er ansatt i.

Utvalget går heller ikke dypere inn på unntakene fra ansettelsesordningen (forenklet ansettelsesprosess) når det gjelder eksternt finansierte som nevnes på side 281. Etter Forskerforbundets inntrykk gjøres det i for stor grad unntak fra ansettelsesordningen for eksternt finansierte. Unntak fra ansettelsesordningen i forskriften § 3 til statsansatteloven er nettopp en unntaksregel, ikke en hovedregel. Når det kommer til spørsmål om fast ansettelse er innvendingen fra arbeidsgiver følgelig at vedkommende ikke har konkurrert seg inn i stillingen og derfor ikke er den best kvalifiserte. Vi trenger et lovverk som i enda sterkere grad klargjør at eksternt finansiert forskning er en del av virksomhetens faste oppgaver og at ansettelser dermed i utgangspunktet må gjøres i fast stilling og etter ordinære prosedyrer som sikrer kvalifikasjonsprinsippet.

Videre er det også flere hjemler for å ansette på åremål i UH-loven og forskrifter til denne. Det er derfor beklagelig at ikke utvalget har gått mer i dybden på disse åremålsadgangene eller diskutert innholdet i forskriftene som regulerer ansettelse og opprykk.

Det er særlig når det gjelder to typer åremålsansettelser at Forskerforbundet har etterlyst innstramninger:

Postdoktor – Vi er godt fornøyde med forslaget til innstramningen av muligheten til ansettelse som postdoktor til kun én periode. Forskerforbundet erkjenner at det kan være vanskelig å gjennomføre dette i praksis, særlig for kandidater fra utlandet eller som krysser sektorgrensene. Likevel er dette et riktig steg i retning av å oppfylle intensjonen med postdoktorordningen. Forbundet synes imidlertid det er synd at utvalget ikke har funnet tid til å gjennomgå ansettelsesforskriften for stipendiater, postdoktorer vitenskapelige assistenter og spesialistkandidater. Her kunne vi fått perspektiver på hvordan man ytterligere kunnet stramme inn på denne stillingen. Det er ikke riktig som utredningen skriver på side 277 og 287 at postdoktoren er en «utdanningsstilling», selv om den er plassert i samme forskrift som slike. Postdoktorstillingen kan rubriseres som en rekrutteringsstilling eller en kvalifiseringsstilling, men er ingeniør en utdanningsstilling (jf. Lønnsplanhefte 17.510 og 17.515 i HTA i staten).

Undervisnings- og forskerstillinger når skapende eller utøvende kunstnerisk kompetanse inngår som et vesentlig element i kompetansekravet – Dette er en bestemmelse som Forskerforbundet har ønsket fjernet. Formålet med bestemmelsen var å kunne hente inn en «aktivt utøvende kunstner på høyt internasjonalt nivå» for en tidsavgrenset periode slik at kunstnerskapet ble opprettholdt og én spesiell kunstfaglig retning ikke skulle dominere en utdanning over lang tid. Etter vårt syn blir denne anledningen betydelig misbrukt. Ved kunstfaglige utdanninger er mer enn halvparten av de faglig ansatte på åremål. Utredningen refererer (s. 289) fra en oppsummering etter et innspillsmøte med representanter kun for arbeidsgiversiden, så langt vi kan se. Utredningen siterer fra den skriftlige oppsummeringen hvor det heter seg at det «var bred oppslutning om at det fortsatt er stort behov for åremålstillinger innenfor fagområdet», før den går videre til å omtale deltidsstillinger (som ikke vedgår denne debatten) og konkluderer med at «denne fleksibiliteten er spesielt viktig for små fagmiljøer, og ønskelig både fra et institusjonsperspektiv og den enkelte kunstners perspektiv». Ingen er motstander av fleksibilitet, men argumentasjonen knyttet til fast ansettelse i resten av lovverket og arbeidslivet er like relevant for kunstfaglige ansatte. Vi har mange medlemmer som arbeider ved kunstfaglige utdanninger som ønsker seg den stillingstryggheten en fast jobb kan sikre dem, og som i liten grad kan veksle mellom et liv som aktiv utøvende

kunstner på høyt internasjonalt nivå og en jobb som faglig ansatt. Så lenge våre medlemmer og tillitsvalgte melder om at denne bestemmelsen misbrukes og at det både går ut over kvaliteten på utdanningen og den enkeltes mulighet til å bygge karriere og ha jobbsikkerhet, synes vi utvalgets knappe uttalelse om at de «slutter seg til argumentasjonen som kom fram» på dette innspillsmøtet og ikke foreslår noen endringer i dagens bestemmelse, er merkelig og utilfredsstillende. Vi opprettholder vårt standpunkt om at denne adgangen (§ 11-7, i) i lovforslaget fjernes; subsidiært at den sterkt begrenses, ved lov- eller forskriftsfesting av strengere og klarere vilkår for denne midlertidigheten.

En annen særregel som kan bidra til midlertidighet over lang tid for enkeltpersoner, er UH-lovens bestemmelse (dagens § 6-5 (4)) om at vikarer for åremålsansatte ledere må fratre uten oppsigelse når stillingens faste innehaver gjeninntre, selv om vikariatet har vart i mer enn tre år. Regelen har en grei begrunnelse i at åremålsperiodene normalt er på fire år, men tar ikke høyde for at vedkommende kan få åremålsperioden forlenget eller fornyet i opptil 12 år totalt. Forskerforbundet ønsker dermed å begrense unntaket fra den alminnelige treårs-regelen til én lederperiode for å redusere den personlige belastningen for vikaren i langvarige vikariater. Vi foreslår følgende ordlyd (i lovutkastet § 11-5, femte ledd, endringsforslag i kursiv):

Ved statlige universiteter og høyskoler skal vikar for arbeidstaker som har permisjon for å være valgt eller åremålsansatt leder fratre stillingen uten oppsigelse *dersom* stillingens faste innehaver gjeninntre *etter én periode som leder*, selv om vikariatet har vart i mer enn tre år. Har vikariatet vart i mer enn tre år, skal vedkommende om mulig tilbys annen passende stilling i virksomheten. Vikaren har også fortrinnsrett til ansettelse i staten på samme vilkår som etter statsansatteloven §§ 19 og 24. Fortrinnsrett til ansettelse i staten inntre ved fratreden og varer inntil to år etter fratreden. *Dersom stillingens faste innehaver ikke gjeninntre, men fortsetter som valgt eller åremålsansatt leder ut over den første perioden, skal vikaren anses som fast ansatt om vikariatet har vart i mer enn tre år.*

Forskerforbundet er ellers fornøyd med at utvalget foreslår at det skal gjennomføres intervju, prøveforelesninger eller andre prøver ved innstilling og ansettelse i vitenskapelige stillinger med mindre det åpenbart ikke er nødvendig (§11-3). Vi støtter også det videre arbeidet med å gjøre ansettelsesprosessene raskere, uten at dette må gå på bekostning av kvalifikasjonsprinsippet og søkeres krav på å bli bedømt skikkelig.

Kapittel 12 Lokal klagenemd og nasjonale klageorgan (*utredningens kap. 26*)

Forskerforbundet støtter forslagene om videreføring og endringer i lovbestemmelsene i dette kapitlet.

Kapittel 13 Behandling av personopplysninger (utredningens kap. 34)

Forskerforbundet støtter forslagene om videreføring i lovbestemmelsene i dette kapitlet.

Kapittel 14 NOKUT (utredningens kap. 29)

Forskerforbundet støtter forslagene om et eget lovkapittel for NOKUT.

Kapittel 15 Akkreditering av institusjoner og utdanningstilbud (utredningens kap. 29-30)

Forskerforbundet støtter forslagene om et eget lovkapittel for akkreditering og utdanningstilbud.

Kapittel 16 Avsluttende bestemmelser

Forskerforbundet har ingen kommentarer til dette.

Med vennlig hilsen
Forskerforbundet

Guro Elisabeth Lind
Leder

Hilde Gunn Avløyp
Generalsekretær